

SO FIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Guidelines for Best Practice of Inclusion based on Needs Analysis of Refugee Families

 Sweden National Report

support-refugees.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project Number: 2017-1-AT01-KA204-035083

SO FIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Landsrapport

Sverige

Innehåll

1. Introduktion	3
2. Metod	3
3. Litteraturgranskning	6
Flyktingar i Sverige	6
Flyktingars rättigheter	7
Stöd- och integrationssystem för flyktingar i Sverige	10
Begreppet integration i Sverige	10
Flyktingfamiljernas problem och integrationsbehov	11
Underliggande utmaningar för flyktingarnas situation	11
Verktyg och initiativ för bemyndigande och integration av familjer	12
Språkkurser för flyktingar och migranter	12
Andra integrationsverktyg och initiativ	13
Exempel på EU-finansierade projekt	14
Exempel på bästa praxis	16
4. Stöd- och integrationsbehov hos flyktingfamiljer (analys av FGD med flyktingar)	17
5. Kartläggning av flyktingfamiljernas behov och nuvarande bästa praxis (<i>Analys av intervjuer med icke-statliga organisationer</i>)	19
6. Kartläggning av volontärers erfarenheter (Analys av enkät med volontärer)	27
7. Rekommendationer på nationell nivå	35
8. Referenser	37

1. Introduktion

Med det stigande antalet flyktingar och migranter i Europa har EU satt som prioritering att integrera de flyktingar och migranter som når Europa. Å ena sidan bekräftar detta de utmaningar som tredjelandsmedborgare (TCN) står inför vad gäller utbildningssystemet, arbetsmarknaden och att få lämplig bostad, och å andra sidan den positiva inverkan som TCN kan ha på den lokala ekonomin när de är välintegrerade (European Commission, 2016). År 2016 antog EU "Action Plan on the Integration of Third-Country Nationals" (European Commission, 2016) som satte viktiga policyprioriteringar på områdena "före ankomst"/"före avgång"; utbildning; arbetsmarknad och yrkesutbildning, samt tillgång till grundläggande tjänster (European Commission, 2016). "Action Plan" betonar att utbildning, särskilt att lära sig det lokala språket, är bland de viktigaste integrationsverktygen. Kombinationen språkinläring och förvärvande av andra färdigheter och kompetenser är en väg mot integration, sysselsättning och social inklusion. Slutligen identifierade handlingsplanen att kvinnor möter ytterligare utmaningar i sin integration och föreslog att en speciell satsning skulle göras för att säkerställa att sådana program når både män och kvinnor (European Commission, 2016).

Den här forskningen är en del av SOFIE¹, ett europeiskt projekt som finansieras av Erasmus+, vilket syftar till att bidra till flyktingars sociala integration genom att tillhandahålla utbildning som riktar sig mot kvinnor och barn å ena sidan, och å andra sidan genom att utbilda utbildare och volontärer för att bättre förbereda dem för flyktingfamiljernas behov. SOFIE genomförs av ett konsortium av fem samhällsorganisationer: Verein Multikulturell från Österrike, CESIE från Italien, CARDET från Cypern, Mozaik från Turkiet och Folkuniversitetet från Sverige.

För att kunna utveckla och tillhandahålla utbildningsmaterial och verktyg som ska uppfylla flyktingars och volontärers behov så består första fasen av projektet av en forsknings- och behovsanalys. Den här rapporten presenterar resultaten från den nationella forskningen som gjorts i Sverige. Den har identifierat behov och utmaningar som flyktingfamiljerna möter, särskilt vad gäller integration och utbildningsstöd, bästa praxis för integrering av flyktingfamiljerna samt volontärernas utbildningsbehov.

2. Metod

Syftet med den här forskningen är att identifiera och förstå flyktingfamiljernas behov och utmaningar i europeiska länder, utbildningsbehov hos volontärer som arbetar med

¹ support-refugees.eu

flyktingar samt bästa praxis för integration av flyktingfamiljer. Forskningen är den första delen av det europeiska projektet SOFIE och den kommer att informera om utveckling och tillhandahållande av utbildningsverktyg som kommer att skraddarsys för målgruppernas specifika behov. Den här rapporten presenterar Sveriges forskningsresultat.

Den metod som antagits för att skapa den här rapporten består av en femstegsprocess där olika kvalitativa och kvantitativa forskningsverktyg använts, från november 2017 till februari 2018:

1. Skrivbordsforskning och litteraturgranskning om flyktingfamiljernas behov, befintliga verktyg och bästa praxis för bemyndigande och integrationsstöd för flyktingfamiljer.
2. Fokusgruppsdiskussioner (FGD) med minst 15 flyktingar eller asylsökande för att identifiera flyktingfamiljernas behov och utmaningar, särskilt vad gäller integration och utbildningsstöd. Speciellt låg uppmärksamheten på att ha ett representativt urval av flyktingar med olika nationaliteter och att säkerställa att flyktingkvinnorna inkluderades.
3. Intervjuer med representanter från fem organisationer som arbetar med flyktingar, för att identifiera flyktingfamiljernas behov ur en experts synvinkel.
4. Insamling av kvalitativa och kvantitativa data för volontärernas erfarenheter och utbildningsbehov med hjälp av en enkät. Enkätens mål var tvåfaldig: i) att identifiera flyktingfamiljernas behov, särskilt vad gäller integration och utbildningsstöd. ii) att få en förståelse för volontärernas erfarenheter, speciellt för att identifiera specifika utmaningar som de kan stå inför medan de stöttar/engagerar sig i flyktingar och deras utbildningsbehov.

CARDET, forskningens ledande partner, tog fram detaljerade riktlinjer och forskningsverktyg. Riktlinjerna bestod av en beskrivning av varje uppgift, specifika instruktioner om hur alla parter ska tillhandahålla alla forskningsaktiviteter, samt mallar för exempelvis ett medgivandeformulär, instruktioner och intervjuguider.

FGD och intervjuer semistrukturerades med hjälp av en forskningsguide och öppna frågor, för att möjliggöra för deltagarna att utveckla de frågor de tyckte var viktigast. Samtidigt möjliggjorde den här strategin för forskaren att undersöka de viktigaste frågorna djupare. Uppsättningen av frågor omfattade två typer: demografiska frågor och huvudfrågor som var direkt relaterade till forskningsämnet. Målet med de inledande frågorna var att skapa en bekväm atmosfär och hjälpa deltagarna att sätta igång en diskussion samt att samla in demografisk information om urvalet. Huvudfrågorna utforskade flyktingarnas vardagsliv och behov, deras åsikter om att lära sig lokalspråket, kunskap om deras rättigheter, tillgång till information och tjänster och slutligen, deras

utbildningsbehov både vad gäller att lära sig information om hur de kan stötta sin integration samt andra utbildningsbehov de kan ha. Frågorna var flexibla och kunde granskas och modifieras av forskaren för att bemöta situationen under fokusgrupps- och intervju-sessionen.

Två FGD genomfördes i Sverige med totalt 20 deltagare, från Afghanistan, Iran, Irak, Syrien, Armenien, Kurdistan, Nigeria, Libanon och Bangladesh. Alla flyktingar var kvinnor. Dessutom hölls fem intervjuer med representanter från en icke-statlig organisation och en kommunal organisation som anordnar dagsaktiviteter för migranter och flyktingar, utbildning om statliga myndigheter och en gymnasieskola som undervisade flyktingungdomar. Alla FGD och intervjuer spelades in för att säkerställa datans kvalitet och validitet. För FGD användes också en tolk där det var nödvändigt. Datan transkriberades och en kvalitativ analys genomfördes.

Intervjuerna gjordes med hjälp av en svensklärare för invandrarkvinnor, en pedagog som arbetar på öppen förskola med invandrarkvinnor, en verksamhetsansvarig för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar, en konsulterande specialpedagog som arbetar med asylsökande vilka nyligen fått uppehållstillstånd, och en gymnasielärare som arbetar med flyktingungdomar. Alla som blev intervjuade hade flera års erfarenhet av arbete med migranter och flyktingar, varav en tidigare varit flykting själv.

Under intervjuerna och speciellt FGD följde man strikta etiska faktorer. I början av varje session presenterade forskaren sig själv, sin organisation och SOFIE-projektet och gav deltagarna en översikt av projektets syfte. Vidare förklarade forskaren de etiska faktorerna och deltagarnas rättigheter, inklusive att deras deltagande var frivilligt; de kan besvara endast de frågor de är bekväma med; de kan avbryta när de vill om de inte känner sig bekväma längre och detta kommer inte påverka deras asyl- eller flyktingstatus. Han förklarade också att diskussionen dokumenterades och anteckningar fördes strikt i forskningssyfte och att de skulle behandlas konfidentiellt.

Volontärernas enkät omfattade både strukturella och öppna frågor och delades ut både på papper och elektroniskt. Onlineverktyget surveymonkey användes för insamlingen av data och dess analys. Totalt besvarades 64 enkäter i Sverige.

Som resultat av analyserna togs kategorier fram som indikerade flyktingarnas och volontärernas utmaningar och behov, och bästa praxis för integration identifierades. Specifika rekommendationer på nationell nivå föreslogs, relaterade till flyktingintegration och utbildningsbehov.

3. Litteraturgranskning

Flyktingar i Sverige

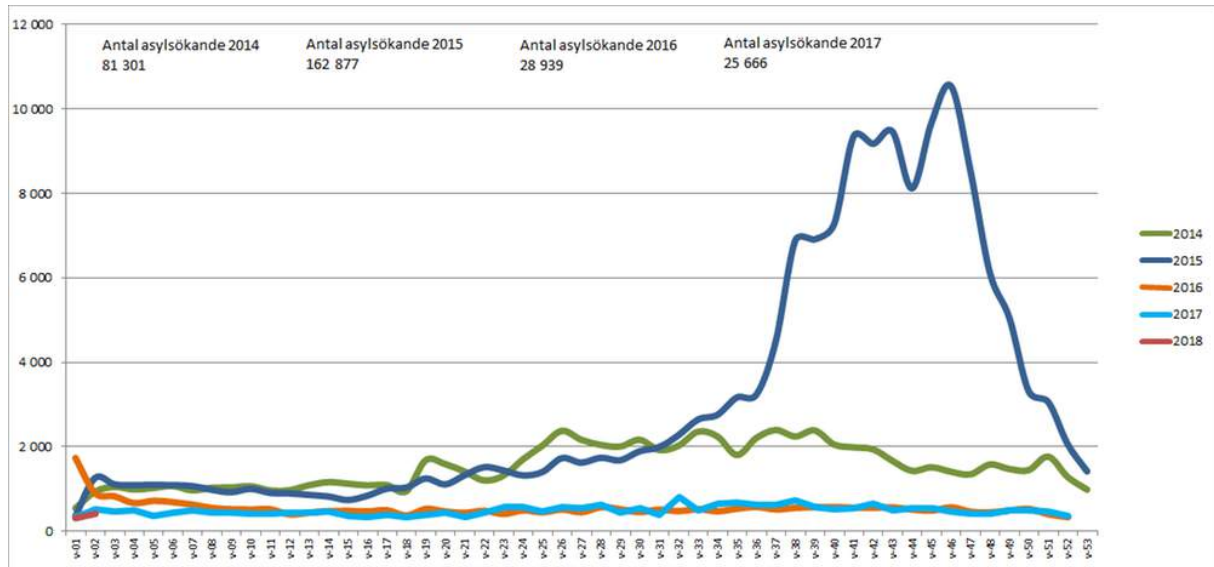
Den här sektionen presenterar kort information om migration till Sverige, demografiska data för asylansökningar under de senaste åren, och statistiska data för asylsökande och flyktingar samt nationaliteter.

Sverige har inte alltid varit ett immigrationsland. Från andra halvan av 1800-talet till de första årtiondena av 1900-talet stod Sverige inför en period av stor emigration till andra länder på grund av de svåra levnadsförhållandena så som hög arbetslöshet och bostadsbrist. Fram till 1930 var emigrationsnivån från Sverige högre än immigrationsnivån. De som immigrerade till Sverige bestod av individer som tidigare emigrerat och återvände till Sverige efter en tid utomlands (SCB, 2016). Den första folkräkningen gjordes i mitten på 1700-talet då Sveriges befolkning var 1,8 miljoner. 2017 passerade befolkningen i Sverige 10 miljoner (SCB, 2017).

Det har varit en snabb migrationstrend till Sverige under de senaste 50 åren (Hammarstedt, 2001). Efter andra världskriget, från 1950 till 1970, var immigranter som kom till Sverige som arbetskraft huvudsakligen från nordiska länder. Efter 1970 förändrades migrationsskäl dock från efterfrågan av arbetskraft till familjeband och flyktingar (Södersten, 2004).

Sverige är ett av de länder som tagit emot flyktingar och migranter under det som kallas "den europeiska migrantkrisen" och 1,6 miljoner av befolkningen består av utlandsfödda individer. Den största anledningen till migrationen över Medelhavet till Europa det året var konflikten i Syrien. År 2015 kom fler än en miljon flyktingar och migranter till Europa och orsakade en kris eftersom de europeiska länderna kämpade för att kunna hantera inströmningen (BBC, 2016). Enligt Svenska migrationsverkets webbsida ansökte totalt 162 877 personer om asyl i Sverige (Migrationsverket.se, 2017).

År 2014 gjordes endast 81 301 asylansökningar i Sverige. 2016 och 2017 minskade antalet asylansökningar 5,5 respektive 6,8 gånger jämfört med 2015 vilket ger ett totalt antal av 28 939 respektive 23 816 asylansökningar. (Figur 1)

Figur 1 En veckovis översikt av antalet asylsökande 2014–2018 Källa: SCB, 2018

Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan är de fyra största länderna de asylsökande kommer ifrån. Under januari-december 2017 ansökte 1 201 statslösa individer om asyl i Sverige, och utgjorde den femte största kategorin asylsökande. (Figur 2) (Migrationsverket.se, 2017).

Medborgarskap	jan-dec 2017
Syrien	4 718
Irak	1 887
Eritrea	1 691
Afghanistan	1 681
Statslös	1 201

Figur 2 De största länderna flyktingarna kommit från år 2017 Källa: SCB, 2017

Asylansökningar som mottagits år 2017

År 2017 gjordes totalt 25 666 asylansökningar i Sverige. Av dessa var 10 031 kvinnor, inklusive flickor; och 15 635 män, inklusive pojkar.

Flyktingars rättigheter

Den här sektionen ger information om lag och policyer för flyktingar och asylsökande i Sverige.

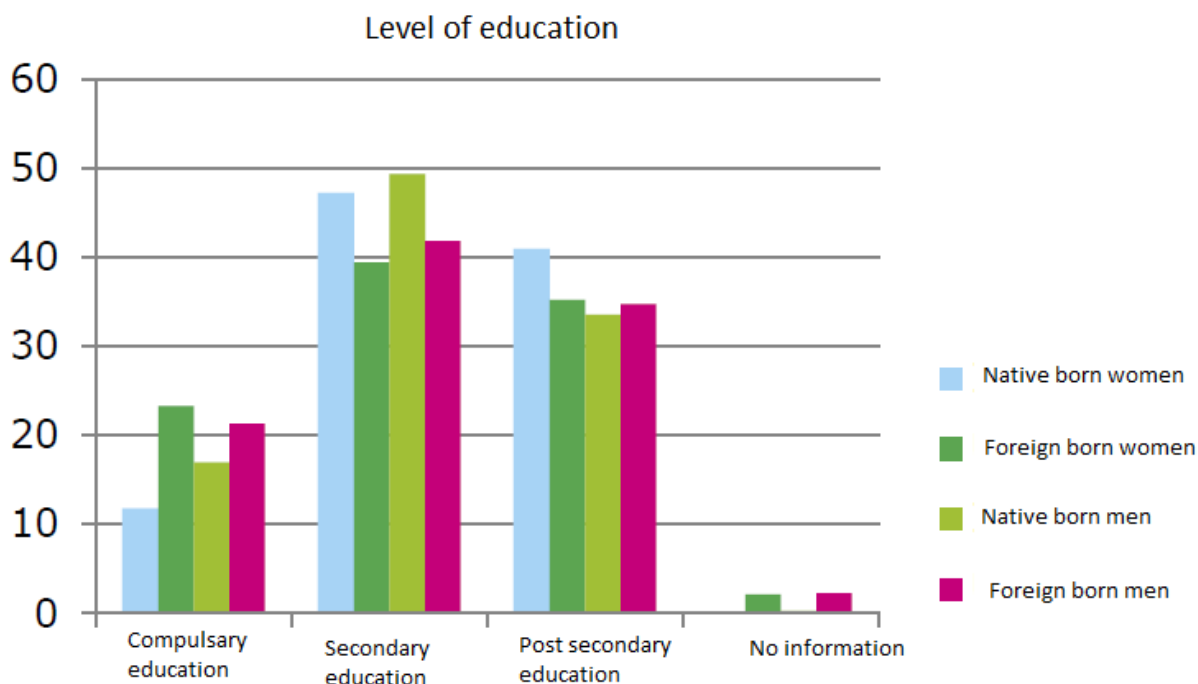
Hälsovård

Medicinska tjänster och hälsovårdstjänster i Sverige är billiga eftersom de ägs av staten. Största delen av medicinska kostnader täcks av skatt i län och kommuner. Kostnaden för ett läkarbesök ligger på runt 150 kr. Från 85 år och uppåt är de flesta hälso- och medicintjänster kostnadsfria, samt medicinskt motiverade operationer (Migrationsverket.se, 2016). Kostnaden för ett läkarbesök är 50 kr för asylsökande, som när de får sitt uppehållstillstånd kommer att öka till samma kostnad som för en svensk medborgare (1177.se, 2017).

Utbildning

Födelselandet spelar en markant roll för befolkningens utbildningsnivå. 20 % av utlandsfödda individer har låg utbildning, där denna siffra ligger på 10 % för de som är födda i Sverige. Enligt det här faktumet är utbildningsnivån hos utlandsfödda något lägre än för de som är födda i Sverige. Asylsökande i Sverige har i allmänhet en lägre utbildningsnivå än de som immigrerat till Sverige av andra anledningar.

Vad gäller utbildningsnivån hos män och kvinnor så är i allmänhet andelen högre utbildade kvinnor något högre än män, vilket även gäller utlandsfödda individer i Sverige. Bland olika grupper av utlandsfödda kvinnor skiljer sig utbildningsnivån beroende på födelseland. Bland de som fötts i Afrika är andelen kvinnor i 30-årsåldern med eftergymnasial utbildning 26 %, medan samma andel för de som fötts i asiatiska länder var 43 %, och för de som fötts i Sydamerika 46 %. Den största andelen med individer som endast gått i grundskola finns i länder i Asien, Afrika, europeiska länder

utanför EU samt andra nordiska länder. Ett annat viktigt faktum att tänka på är att antalet utlandsfödda kvinnor med endast grundskoleutbildning har ökat bland de som anlände efter 2010 och antalet analfabetiska kvinnor har ökat (SCB, 2016).

Asylsökande barn har rätt att gå i skolan från den termin de fyller sex år. (Migrationsverket.se, 2018)

Sysselsättning

Den svenska arbetsmarknaden fick ett överskott på grund av den senaste immigrationsvågen (Södersten, 2004). Fram till 1970 var arbetssituationen god för både infödda svenskar och immigranter i landet. Enligt tidigare forskning var sysselsättningsnivån under den perioden högre bland immigranter än infödda. Mot slutet av 1980-talet ökade bråkdelen mellan sysselsättning bland immigranter och infödda för varje år under "boomer" och recessioner fram till mitten på 1990-talet. Därefter varierar skillnaderna i sysselsättning i linje med det ekonomiska klimatet (Integrationsverket, 2003). Forskning har länge visat att utlandsfödda har fackkunniga yrken i mindre utsträckning än infödda, och att de även äntrar arbetsmarknaden med mer svårighet. Kvinnor med utländsk bakgrund och utlandsfödda kvinnor möter dubbla motstånd på arbetsmarknaden. Färre än hälften av kvinnorna som fötts utanför Europa hade anställning 2014, vilket resulterade i att de har den lägsta sysselsättningsgraden. Den låga sysselsättningsgraden bland kvinnor med utländsk bakgrund och utlandsfödda kvinnor kan förklaras delvis av individens egna egenskaper och kvalifikationer, så som språkkunskaper och utbildning, och delvis av arbetsmarknadens ofördelaktiga struktur. Utlandsfödda individer och individer med utländsk bakgrund utesluts från den svenska arbetsmarknaden på grund av olika villkor. En återkommande faktor i forskning är vikten av sociala nätverk för rekrytering. Jobben förmedlas oftast genom personliga kontakter vilka huvudsakligen utlandsfödda, och speciellt nyanlända, missgynnas av (Carlsson och Rooth, 2007). Bland utlandsfödda individer var de största yrkesgrupperna lokalvård, följt av sjömän, hemvård och äldreboenden (SCB, 2016). För att kunna arbeta som flykting i Sverige måste du ha inhämtat bevis på att du är undantagen från skyldigheten att få arbetstillstånd (AT-UND). Följande krav måste vara uppfyllda: lämna in acceptabla identitetshandlingar eller på annat sätt bidra till att klargöra din identitet om asylansökan ska prövas i Sverige om ansökan är välgrundad. Du har inte AT-UND om du har fått ett avslagbeslut att tas omedelbart. Om kraven är uppfyllda kommer flyktingen att få ett LMA-kort som säger att de har AT-UND. Det innebär att de befrias från kravet på att få arbetstillstånd. En AT-UND gäller vanligtvis tills uppehållstillstånd ges eller personen lämnar landet. (Migrationsverket.se, 2018)

Bostad

Migrationsverket erbjuder tillfällig bostad åt asylsökande som fortfarande väntar på beslut. Om individen inte har det ekonomiskt gott ställt så täcker Migrationsverket bostadskostnaden. Under sin vistelse kan de behöva flytta till andra platser för att göra plats för nya asylsökande i behov av bostad. Det vill säga att individerna får bostad baserat på vilka städer som har tillgängliga bostäder. Bostäderna är vanligtvis lägenheter som delas av familjer, men med egna rum. Ensamma individer delar bostad med andra av samma kön. Om de fått ett utvisningsbeslut kan de inte längre bo kvar, om de är över 18 års ålder och inte vårdnadshavare av minderåriga barn som de bor tillsammans med.

När de fått sitt uppehållstillstånd kommer Migrationsverket att hjälpa till att hitta en ny bostad. Under den tiden har de tillstånd att stanna i Migrationsverkets bostad. Asylsökande har även möjlighet att anordna egna bostäder, genom att bo hos släktingar eller vänner. Migrationsverket täcker inte kostnader för bostad som individerna anordnar. Om de inte längre kan bo i en egenarrangerad bostad kan de flytta till Migrationsverkets tillgängliga bostad. (Migrationsverket.se, 2018).

Socialbidrag

Medan de väntar på beslut har asylsökande rätt att söka socialbidrag, så som bostadsersättning, dagpenning och särskilda bidrag. Bostadsersättning kan man få om man har fått ett jobb eller jobberbjudande som är längre än tre månader; vilket kräver att man flyttar till en ny stad där Migrationsverket inte har bostäder.

Bostadsersättningen är:

- 850 SEK / månad för familjer
- 350 SEK / månad för ensamstående

De som inte har egna tillgångar kan få dagpenning. Hur stor dagpenning man kan få skiljer sig från dem som bor i en bostad från Migrationsverket, med eller utan mat. Förutom mat ska dagpenningen täcka kostnader för kläder, hälso- och sjukvård, tandvård, hygienprodukter, fritidsaktiviteter och andra dagligvaror. De som får dagpenning får även ett bankkort där de får tillgång till pengarna.

Dagpenning där mat inkluderas i bostaden:

- 24 SEK / dag för ensamma vuxna
- 19 SEK / dag per person för vuxna som delar på hushållsutgifter
- 12 SEK / dag för barn upp till 17 år

Dagpenning där mat inte inkluderas i bostaden:

- 71 SEK / dag för ensamma vuxna
- 61 SEK / dag och person för vuxna som delar på hushållsutgifter
- 37 SEK / dag för barn 0–3 år
- 43 SEK / dag för barn 4–10 år
- 50 SEK / dag för barn 11–17 år

Särskilt stöd är ytterligare bidrag för individer som behöver någon tjänst eller produkt, så som glasögon eller vinterskor, och vars kostnader dagpenningen inte kan täcka.

Socialt liv

Många icke-statliga organisationer i Sverige anordnar aktiviteter för asylsökande och nyanlända. De riktar främst in sig på integration genom att tillhandahålla språkundervisning, rådgivning och mänskligt stöd, och har inte aktiviteter vid gränserna för flyktingarna när de först anländer (Temaasyl.se, n.d.).

Stöd- och integrationssystem för flyktingar i Sverige

Den här sektionen ger information om begreppet Integration i Sverige, de problem och integrationsbehov flyktingfamiljer kan ha samt underliggande utmaningar för flyktingarnas integration.

Begreppet integration i Sverige

The Migration Policy Institute definierar integration som "den process där immigranter accepteras i samhället, både som individer och grupper" (Migration Policy Institute 2003). Under 1970-talet, som del av mångkulturdebatten, introducerades begreppet integration i svensk politik och policyer. Senare på 1990-talet, vid sidan av Australien och Kanada, hyllades Sverige som ett lyckat exempel på immigrantintegration. Det vill säga att den svenska integrationspolicyn definieras i linje med policyer för

mångkulturism. I allmänhet har mångkulturism i Sverige förstått som en etnisk blandning av befolkningen, samt politiska strategier och ideologier. Det är viktigt att nämna hur den här definitionen av mångkulturism uppfattas i Sverige, och inte ger en förklaring av begreppet mångkulturism. Kritiken mot mångkulturism i Sverige är följande: för det första ses den etniska blandningen av befolkningen som något problematiskt, och för det andra rör det de politiska strategier och ideologier som används för att hantera etnisk mångfald. Det är viktigt att notera att huvudmålet för mångkulturismens policyer har varit immigranterna och inte värdsamhället (IM Swedish Development Partner, 2017).

Flyktingfamiljernas problem och integrationsbehov

I juli 2016 introducerades en tillfällig asylregel i Sverige vilken hårt begränsade möjligheten för familjeåterförening (Regeringskansliet, 2018). Den vanligaste anledningen för migration till Sverige har varit familjeåterförening. 49 085 personer fick uppehållstillstånd för att flytta till en släkting i Sverige. Effekten av lagändringen kommer att ha en tydlig påverkan på statistiken för 2017 (Migrationsinfo.se, 2018).

Segregering och arbetsmarknadsintegration är de två största utmaningarna rörande integrationen av flyktingar och immigranter. Segregering har identifierats som den största anledningen till misslyckad integration. Medan Sverige har setts från utsidan som ett land med progressiva bostadspolicyer, välplanerade städer och en god välfärdsstat, har det pågått en kontinuerlig debatt i landet rörande den etniska segregeringen som har förvandlats till en politikfråga. Först låg fokus för segregeringsfrågorna på klassdimensionen, men på 1980-talet separerades klassegregeringen av en etnisk faktor (Andersson, 2007). Under 1985–1994 hade Sverige en officiell policy som kallades "Hela Sverige-strategin", för att luckra upp koncentrationen av immigranter i stadsregioner genom att placera flyktingar i förvalda städer. När de fått sitt uppehållstillstånd tilläts de att slå sig ner fritt, vilket resulterade i en koncentration i förorter till Stockholm, Göteborg och Malmö (Andersson, 2003). Bostadsdiskriminering har också varit ett problem för immigranter (Andersson, 2007).

Integrationen på arbetsmarknaden nämndes kort i föregående kapitel. Integrationen av immigranter, utlandsfödda och flyktingar på arbetsmarknaden har gått som följande: under perioden efter kriget var andelen immigranter på arbetsmarknaden 20 % fler än infödda svenskar (Ekberg och Gustavsson 1995). Under 1950- och -60-talet började immigranterna bli mindre integrerade på arbetsmarknaden årtionde efter årtionde. Eftersom immigrantbefolkningen oundvikligt ökade blev detta en viktig fråga. Arbetslösheten var fortfarande låg. En anledning var att de flesta immigranter kom från nordiska länder. År 1977 och efteråt rapporterades arbetslöshetssiffrorna separat efter nationalitet. Man noterade att jämfört med infödda svenskar så var arbetslösheten dubbelt så hög för utlandsfödda individer, och ökade till tre gånger så mycket 1993–1995 (Bevelander, 1999). Den ekonomiska "boomen" i mitten av 1990-talet som resulterade i lägre arbetslöshet till 1–2 % påverkade inte arbetslösheten bland immigranter och flyktingar som förblev hög (Andersson, 2007). År 2017, bland OECD-länderna, var Sverige ett av de länder med högst arbetslöshet hos utlandsfödda kvinnor och män (OECD 2017).

Underliggande utmaningar för flyktingarnas situation

I juli 2016 trädde en ny tillfällig lag i kraft som kommer gälla i tre år. Den nya lagen som föreslagits av Sveriges Riksdag, begränsar möjligheten för asylsökande och deras släktingar att få uppehållstillstånd i Sverige. Den nya lagen innebär att den person som behöver skydd får ett tillfälligt uppehållstillstånd. Den person som anses vara en flykting får ett uppehållstillstånd som gäller i tre år, och den person som har rätt till subsidiärt skydd får ett tillstånd som gäller i 13 månader. Om personen fortfarande har rätt till subsidiärt skydd efter att det tillfälliga uppehållstillståndet gått ut kan denne få ett förlängt uppehållstillstånd. Om personen kan försörja sig själv kan denne få ett permanent uppehållstillstånd. Ensamkommande barn och familjer med barn under 18 år som har rätt till subsidiärt skydd får permanent uppehållstillstånd om de ansökte om asyl före 24 november 2016. Släktingar kan få uppehållstillstånd endast om personen med uppehållstillstånd i Sverige kan försörja sig själv och den släkting som ansöker om uppehållstillstånd samt har tillräckligt med plats i hemmet för att släktingen ska kunna bo där (Migrationsverket.se, 2017).

Verktyg och initiativ för bemyndigande och integration av familjer

Den här sektionen ger information om olika verktyg och initiativ för bemyndigande och integration av familjer, så som språkkurser och andra integrationsverktyg med referens till två relevanta EU-finansierade projekt.

Språkkurser för flyktingar och migranter

Medan de väntar på sitt beslut kan asylsökande personer delta i en rad språkkurser som tillhandahålls av vuxenutbildningsföreningar och icke-statliga organisationer. År 2015 lanserades en integrationskampanj för flyktingar av den svenska regeringen, som tillhandahöll språkkurser medan de väntade på beslut, med fokus på samhällsorientering och vardagssvenska på volontärbasis. 2017 lanserade 10 vuxenutbildningsförbund och 95 av 154 folkhögskolor sådana kurser över hela Sverige (Folkbildningsrådet.se, 2018).

Svenska från dag ett	http://www.folkbildningsradet.se/Folkhogskolor/Vad-ar-en-folkhogskola/folkbildning-med-asylsokande/svenska-fran-dag-ett/ Svenska från dag ett, är en svenskurs för asylsökande och flyktingar, lanserad av vuxenutbildningsföreningar och folkhögskolor.
SFI	https://www.uppsala.se/skola-och-forskola/vuxenutbildning/svenska-for-invandrare-sfi/ SFI, Svenska För Invandrare, är den del av det introduktionsprogram som organiseras av Arbetsförmedlingen.

Efter att de har fått sitt uppehållstillstånd får flyktingarna delta i ett introduktionsprogram som anordnas av Arbetsförmedlingen. Programmet består av tre obligatoriska delar, svenska för invandrare (SFI), samhällsorientering och slutligen aktiviteter som leder till arbete. Kurserna är gratis (Flyktingmottagningen, 2018). Genom att delta i introduktionsprogrammet får deltagarna etableringsersättning. De som bor ensamma kan även få bostadsersättning. Storleken på etableringsstödet kan variera beroende på individens sysselsättningsstatus (informationsverige.se, 2018).

Andra integrationsverktyg och initiativ
Bostad, utbildning och sjukvård

Refugees Welcome Housing Sweden	Refugees Welcome Housing Sweden ser ett behov av alternativ till migrationsverkets och kommunernas förläggingsboenden där människor blir isolerade utan möjlighet till gemensam integration. Genom att bo tillsammans kan vi skapa en välkomnande kultur där vi möts och lär känna varandra.	https://refugees-welcome.se/
Korta vägen	Korta vägen vänder sig till utlandsfödda akademiker med akademisk examen eller minst tre års akademiska studier från hemlandet. Utbildningen ökar deltagarnas chans att få ett arbete inom deras yrke. Den förbereder dem även för högskolestudier om de behöver komplettera sin utbildning.	http://www.folkuniversitetet.se/Arbetsmarknad/korta-vagen/
Uppsala Universitet	Inom Uppsala Universitet finns stor kunskap inom en rad viktiga områden relaterade till nyanlända i Sverige. Där finns utbildning för nyanlända, kompetensutveckling för yrkesverksamma, stor bredd inom forskningen och samarbeten inom olika nätverk.	http://www.uu.se/samverkan/initiativ-for-nyanlanda/
Sveriges landsting och regioner i samarbete med Uppdrag Psykisk Hälsa	Tillsammans med Sveriges landsting och regioner stödjer Uppdrag Psykisk Hälsa asylsökandes och nyanländas psykiska hälsa i programmet "Hälsa i Sverige för asylsökande och nyanlända".	https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/asylsokande-och-nyanlanda/

Exempel på EU-finansierade projekt

<p>Igma3 (Shortening Distance to Labour Market for young people with risk for unemployment and social exclusion - Distance Education for Coordinated Measures by Regional Stakeholder Networks)</p>	<p>År 2011 startades Grundtvig-projektet igma1. Målet var att utveckla en metod för effektiv vägledning av lågutbildade invandrare till vuxenutbildning/arbetsmarknad med hjälp av koordinerade åtgärder på intressentnivå. Intressentnätverk i alla partnerländer bekräftade att igma-metoden är högst relevant för förbättring av tjänster med individens behov i centrum.</p> <p>Metoden vidareutvecklades i igma2 (2013) genom en utveckling av läroplanen för förbättring av kompetenser hos coacher som arbetar med rådgivning av lågutbildade, för att de ska komma in på arbetsmarknaden via vuxenutbildning. Medelvärdet för framgångar för integration av målgruppen in i utbildning/sysselsättning i pilotaktiviteter låg mellan 60 % och 70 % i alla partnerländer. Båda projektresultaten upprätthålls i alla partnerländer. Igma3 syftar till att förbättra kvaliteten på vuxenutbildning och yrkesvägledning med fokus på individer, professionell utveckling av personal och gemensamt erhållande av tjänster från tillhandahållare. Detta motsvarar direkt tre horisontella/sektoriella prioriteringar hos Erasmus+. För att kunna uppnå projektets syfte har en omfattande arbetsplan utvecklats som kommer att resultera i följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utveckling av igma3-metoden för yrkesverksamma 2. Utveckling av igma3-utbildningsläroplan för intressenter i regionala nätverk 3. Nationell enkät av befintliga rådgivartjänster för unga vuxna och vikten av olika regionala/lokala föreningar i vägledningsprocessen 4. Broschyr med marknadsföringsinformation för arbetsgivare 5. En marknadsförande webbsida med länk till en e-utbildningsplattform som innehåller igma3-utbildningsmaterial <p>Effekterna av introduktionen av igma3-metoden i regionala intressentnätverk kommer att leda till bättre möjligheter till praktik för</p>	<p>http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/plus-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/ae1c9b32-e169-421c-9eb6-6e1ce7ed565b</p>
---	---	--

	unga vuxna, beroende på deras behov och förhållanden (igma3 Nyhetsbrev, 2016).	
KISA	<p>KISA utgår från en förstudie som genomfördes i Uppsala län året 2014 med fokus på att identifiera utvecklingsområden för att minska nyanländas utanförskap från arbetsmarknaden. De tre utvecklingsområden som identifierades var:</p> <p>Behovet av att utveckla former för strukturell samverkan.</p> <p>Behovet av att utveckla kunskaper om nyanländas hälsa och ohälsa.</p> <p>Behovet av platser för yrkesutbildning och alternativ till traditionell språkinläring.</p> <p>Genom att utgå från förstudiens tre identifierade utvecklingsområden arbetar projektet KISA för att nå målsättningen att underlätta etableringen för kvinnor och män inom etableringsuppdraget.</p> <p>KISA syftar till att genom samverkan förstärka, förbättra och komplettera insatser som riktas till nyanlända inom etableringsuppdraget. Projektets övergripande syfte är att effektivisera nyanländas etablering i arbetslivet (KISA-Projektet, 2018). Den metod som utvecklats inom IGMA implementeras i åtta kommuner i Uppsalaregionen med målgruppen nyanlända (Ec.europa.eu, 2018).</p> <p>KISA-projektets mål och indikator för mätning av uppnående av mål och effekt på individnivå, organisationsnivå och projektnivå är:</p> <p>Individnivå: Syfte: Kortare tid för etablering av nyanlända i samhället. Indikator: Perioden från permanent uppehållstillstånd till självförsörjning.</p> <p>Mål: Ökad kunskap om etableringsprocessens roll och ansvar. Indikator: Stärkt självförtroende och målinriktning. Indikator: Ökad tillfredsställelse och bättre kunskap om den fortsatta vägen in på arbetsmarknaden.</p>	http://kisaprojektet.se/

	<p>Organisationsnivå: Mål: Att implementera en samverkansmodell (Igma) för att skapa en välstrukturerad samverkan mellan deltagande myndigheter för att underlätta för kvinnor och män att etableras på arbetsmarknaden. Förklara myndigheternas respektive uppgifter inom etableringsuppdraget. Indikator: Faktiskt samarbete mellan myndigheterna i etableringsuppdraget genom att använda sig av lokala överenskommelser och vara relevanta (Ansökan för KISA-projektet, 2015).</p>	
--	--	--

Exempel på bästa praxis

<p><i>KVISFI – kvinnor i samverkan för integration</i></p>	<p>Utmaningen: de svårigheter som invandrarkvinnor har för att komma in på arbetsmarknaden. Projektet: Örnsköldsvik folkhögskola (tid. Hampnäs folkhögskola) och Örnsköldsviks kommun drev det här projektet under 2008-07-01 – 2009-12-31 med fokus på invandrarkvinnor. Detaljer: Syftet var att ge invandrarkvinnor som befinner sig långt från arbetsmarknaden en möjlighet att öva på det nya språket på ett informellt och naturligt sätt, medan de samtidigt skaffar sig kontakter ute i samhället som i en förlängning kan ge möjlighet till anställning. Gruppdeltagarna kom delvis från Jobb- och utvecklingsgarantin från Arbetsförmedlingen vilket resulterade i att gruppen blev en blandning av långtidsarbetslösa svenska kvinnor och kvinnor från olika nationaliteter, som skapade en bra miljö för effektivare språkutveckling. Man tror att språkutveckling går lättare om man engagerar sig i aktiviteter som ligger i gruppens intresse. Utöver praktiska aktiviteter är arbete med ämnen på svenska, samhällskunskap, hälsa och välbefinnande och datorn som hjälpmedel, etc. inkluderade. Genom att erbjuda praktikplatser inom och utanför skolan kommer deltagarna att kunna skapa sig ett eget socialt nätverk där</p>	<p>https://www.esf.se/en/Resultat/Projektbanken/Behallare-for-projekt/Mellersta-Norrland/KVISFI--kvinnor-i-samverkan-for-integration/</p>
--	--	--

	<p>de kommer att hitta längre praktikplatser och så småningom arbete (esf.se, n.d.).</p> <p>Organisationen: Örnsköldsvik folkhögskola (tid. Hampnäs folkhögskola) är en folkhögskola i centrala Örnsköldsvik.</p> <p>Det är en mångkulturell plats som tillhandahåller grundläggande och speciella kvalifikationer för vidarestudier på högre nivå (Rvn.se, 2018).</p>	
<p><i>Begripligt hela vägen</i></p>	<p>Utmaningen: utmaningarna att integrera nyanlända barn. Projektet: Strömsunds kommun drev projektet januari 2012 – juni 2014 med syftet att utveckla en metod och pedagogiska verktyg för att skapa bättre förutsättningar för nyanlända barn under deras första två år i Sverige. Kort sagt handlade det om att göra migrationsprocessen mer begriplig för barn och unga. Detaljer: Projektets mentorteam som arbetade praktiskt med stöd till barn, föräldrar och personal, blev sedan permanent i Strömsunds kommun under namnet Resurscentrum Integration. Framtids- och Utvecklingsförvaltningen i Strömsunds kommun har genomfört ett antal utvecklingsprojekt med medfinansiering från Europeiska Flyktingfonden och Europeiska återvändandefonden under ett antal år. Inom projekten har de tagit fram material, metoder och modeller för att utveckla mottagandet av barn och unga (Begripligt.nu, 2015).</p> <p>Organisationen: Framtids- och Utvecklingsförvaltningens (FUF) uppdrag är att utveckla kommunen och dess medborgare, kvinnor, män, flickor och pojkar. Förvaltningen är också en sammanhållen organisation för kommunens satsningar på kompetenshöjning, tillväxt och samhällsutveckling (Stromsund.se, 2018).</p>	<p>http://www.begripligt.nu/projekt.shtml#</p>

4. Stöd- och integrationsbehov hos flyktingfamiljer (analys av FGD med flyktingar)

a. Deltagarnas egenskaper

Fokusgruppdiskussionerna hölls i två sessioner med ett totalt antal av 12+8 kvinnor mellan åldrarna 20 och 45. Deltagarnas medelålder var 31. Två personer delgav inte sina

åldrar. Majoriteten av kvinnorna var från Mellanöstern, från länder som Afghanistan, Irak, Iran, Kurdistan, Libanon och Syrien, ett litet antal var från afrikanska länder så som Nigeria, Etiopien, Guinea och Marocko, och från Bangladesh och Armenien.

En av deltagarna hade anlänt till Sverige 9 månader innan FGD och den längsta vistelsen i Sverige var 3 år. Majoriteten av deltagarna hade bott i Sverige i 1–2 år. Många av deltagarna var gifta och hade mellan 1 och 5 barn. En berättade inte om sitt civilstånd. Bland deltagarna hade endast fyra deltagare släktingar i Sverige.

12 deltagare hade gått ut gymnasiet i sina hemländer, två hade ingen utbildning. Två hade studerat på universitetsnivå. Resten av deltagarna hade grundskoleutbildning.

Förutom deras modersmål arabiska, dari, kurdiska, tigrinja, armeniska, engelska och persiska talade de flesta även ett annat språk, så som arabiska, urdu, amhariska, yoruba, ryska, engelska, persiska och spanska. Två deltagare hade kunskap i sömnad, en annan stickning, medan fyra andra nämnde kunskaper i bakning och matlagning. En deltagare hade arbetat som frisör i sitt hemland, en annan sydde gardiner, en hade arbetat som account officer och HR-chef, två hade varit lärare medan en annan hade arbetat på förskola. Ingen av deltagarna arbetade vid tiden för FGD. Skälet är att som asylsökande får man inte utföra betalt arbete.

De beskrev att deras vardagsliv bestod av att laga mat, städa, diska och lära sig svenska. Under deras fritid gick de till biblioteket, kyrkan, språkcaféen, tog promenader och träffade vänner. Deltagarna konstaterade att svenska är mycket viktigt att kunna eftersom de bor i Sverige. De var alla på gång att lära sig svenska språket genom att gå en språkkurs och även läsa nyheterna på lätt svenska eftersom det är lättare att förstå. De läste även barnböcker för sina barn och såg på barn-tv-program. Inlärningsprocessen var ibland svår och ibland lätt, nya ord var det svåraste.

b. Flyktingfamiljernas utmaningar i vardagslivet

Beträffande de utmaningar de mötte i vardagslivet så var alla deltagare överens om att språket var en barriär i vardagslivet. En deltagare nämnde att språkbarriären gjorde det svårt att skapa nya kontakter. En annan faktor, som klimatet, nämndes också. En deltagare uttryckte att det var svårt att "komma in i systemet". En annan tyckte att mycket var dyrt.

c. Analys av familjernas specifika behov

Deltagarna nämnde svårigheter i att skapa kontakter med svenska familjer för att de inte visste vart de kunde gå för att hitta nya kontakter. För att de skulle kunna få viktig information om saker fick kvinnorna stöd från sina familjer eller släktingar.

d. Flyktingkvinnornas specifika utmaningar

Beträffande specifika utmaningar för flyktingkvinnor så upplevde många kvinnor en chock på grund av den annorlunda livsstilen och kulturen i Sverige. Förväntningarna att bli integrerade i samhället utan att ha tid att bearbeta den stora förändringen att ha flyttat till ett annat land identifierades som en utmaning. Språket identifierades som en utmaning, men några uttryckte att det hade blivit enklare med tiden. Några tyckte att bostad och arbete var en utmaning, samt att inte ha några släktingar i landet.

e. Flyktingbarnens specifika utmaningar

Deltagarnas barn var på förskolan. Familjernas bekymmer var relaterade till barnens integration och att hålla hemlandets kultur och Sveriges kultur i jämvikt.

f. Tillgång till information om deras rättigheter och till offentliga tjänster

Informationsbroschyrer för offentliga tjänster finns på många språk, även många webbsidor som Migrationsverket och Socialtjänsten erbjuder översättningar på många språk så som arabiska och dari. Deltagarna fick mestadels hjälp av sin familj, släktingar eller vänner för att få tillgång till offentliga tjänster. Exempel på tjänster de använt sig av var vårdcentraler, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen.

g. Identifiering av utbildningsbehov för flyktingar

Vad gäller identifiering av utbildningsbehov så betonade många deltagare vikten av språkkurser och utbildning i samhällsstrukturen. Ett annat ämne som nämndes var att lära sig vilka offentliga tjänster som är relaterade till vilka ärenden, samt hur de ska närma sig offentliga tjänster. De hade inte deltagit i några utbildningsprogram i Sverige. Ytterligare förslag som de skulle vilja delta i var engelskakurser, matlagningskurser, måleri och sömnad, och datorkurser. De var också intresserade av utbildningar som hölls av barnmorskor, barnläkare, sjuksköterskor och förskollärare. Ämnet våld mot kvinnor nämndes också för att göra deras vardagsliv lättare. Om de skulle få möjligheten skulle de vilja lära sig mer om ovan nämnda teman och arbeta med barn, eller som barnmorskor och med att motverka våld mot kvinnor.

5. Kartläggning av flyktingfamiljernas behov och nuvarande bästa praxis
(Analys av intervjuer med icke-statliga organisationer)

a. Deltagarnas egenskaper och erfarenheter av att arbeta med flyktingar

Intervjuer hölls med en svensklärare för invandrarkvinnor, en pedagog som arbetar på öppen förskola med invandrarkvinnor, en verksamhetsansvarig för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar, en konsulterande specialpedagog som arbetar med asylsökande vilka nyligen fått uppehållstillstånd, och en gymnasielärare som arbetar med flyktingungdomar. Alla som blev intervjuade hade flera års erfarenhet av arbete med migranter och flyktingar, varav en tidigare varit flykting själv.

b. Identifiering av flyktingfamiljernas specifika behov och utmaningar

För frågorna om flyktingfamiljernas specifika behov och utmaningar konstaterade läraren att det kunde vara svårt för nyanlända familjer att lära sig svenska och ta kontakt

med infödda svenskar. På grund av svenskarnas aktiva arbets- och familjeliv finns det brist på möjligheter för naturliga möten mellan svenskar och nyanlända. Beroende på kulturell bakgrund och födelseland kan kvinnor från traditionella kulturer möta utmaningar rörande brist på socialisering med andra, på grund av deras annorlunda livsstil jämfört med den öppna och sällskapliga livsstilen i Sverige. Vad gäller familjer nämnde hon att nyanlända familjer kunde ha svårt att förstå samhällsstrukturen i Sverige. När de ska använda sig av offentliga tjänster kan telefonkön som man ibland måste stå ut med för att komma åt de flesta offentliga tjänster vara en annan utmaning. Genom att erbjuda kurser i svenska och samhällsorientering bemötte deras organisation sådana behov och utmaningar. Även veckovisa träffar med barnmorska och yrkesverksamma från barnomsorgen erbjöds.

Pedagogen arbetade med invandrarkvinnor som dagligen kom till öppna förskolan för att kunna tillbringa tid med sina småbarn och med andra invandrarkvinnor. Enligt henne bör flyktingfamiljer och individer när de först anländer till värdlandet få tid att landa och återhämta sig från de trauman de upplevt när de lämnat sitt hemland och nära och kära, inte minst de händelser som skett i deras hemland. Många gånger har den snabba integrationen av nyanlända inte haft en positiv effekt på individen, konstaterade hon. Hon identifierade även språket som en annan utmaning. Dessutom, rörande kvinnor som står inför ytterligare utmaningar, refererade hon till kvinnornas chock över att vara den familjemedlem på vilken det största ansvaret ligger. Plötsligt är modern den som förväntas gå på skolsamtal, och ha kontakt med barnavårdscentralen och förskolan. Rörande flyktingfamiljernas behov sa hon "Du är inte i behov av det som du inte vet att du saknar." När man först anländer till ett nytt land och inte förstår hur samhället fungerar är det svårt att veta om sina behov. Genom att arbeta med familjen som huvudpunkt samarbetade deras organisation med barnavårdscentralen, barnmorskor och organisationen "Råd & Stöd", en familjestödgrupp som är en del av kommunens hälsovårdsavdelning. Deras arbete fordrar flexibilitet och lyhördhet, så att de kunde hjälpa till att hantera sådana behov och utmaningar. Att tala arabiska hade varit en stor hjälp i att förstå kvinnornas och familjernas behov utan att de direkt uttryckt det. Enligt hennes erfarenhet vet många flyktingar och asylsökande mer om sina rättigheter än om sina skyldigheter, vilket hon uttryckte ett intresse att fokusera på eftersom, som hon uttryckte, att "med skyldigheter kommer rättigheter". Enligt henne var det en gång brist på information om hälsovårdssystemet, vilket resulterade i att det blev förvirring kring att de receptbelagda medicinerna skilde sig från de som läkarna skrev ut i deras hemländer, så som antibiotika.

Den verksamhetsansvariga för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar nämnde beträffande flyktingfamiljernas största utmaningar, att en av dessa var den eviga väntan på uppehållstillstånd som påverkar deras liv genom att de inte kan göra upp planer för

framtiden. Som resultat kan de inte se till sina barns behov på grund av stressen som uppstår på grund av ovissheten. Vad gäller andra utmaningar för kvinnor nämnde hon att männen finner sin väg, lär sig svenska och är utomhus och deltar i aktiviteter. Hon uttryckte att könsrollerna tenderar att förstärkas. Om kvinnorna har små barn händer det ofta att de blir isolerade hemma med sina barn. Enligt henne var kvinnorna väldigt smarta och klipska och ibland upptäckte man att de hölls tillbaka för att inte "rusa förbi" männen. De största behoven för flyktingfamiljerna enligt henne var rutiner i vardagslivet, där de också kunde skapa nya relationer och ett nytt socialt nätverk. Hon nämnde också behovet av att förstå deras asylprocess. Organisationen hade en advokat som arbetade halvtid med att hjälpa dem förstå sin asylprocess. Genom att ha tillgång till en advokat och referera till Migrationsverket och försöka skapa ett socialt nätverk med Röda korset och Svenska kyrkan hjälpte deras organisation till med att hantera sådana frågor. Många brukar lära sig genom sina rättigheter genom vänner, vilket inte alltid är korrekt information. Nya deltagare på centret erbjöds en introduktionskurs i samhällsorientering där grundläggande teman så som hälsa och barnaga togs upp. Vidare ämnen var rättigheter och skyldigheter, och även vad som händer efter att man fått uppehållstillstånd. En annan kurs var orientering med teman så som demokrati och politik. Organisationen hade också fått stöd för att kunna anordna seminarier om arbetslivsorientering. Advokaten stod till förfogande för vidare vägledning i ansökande om arbetstillstånd. Enligt henne fanns det brist på information inom områdena hälso- och sjukvård, speciellt om telefonköer och om att man måste välja alternativ för att komma fram. Hon nämnde att ju mer datoriserade tjänsterna blir, ju längre bort kommer man från människor och ju mindre tillgängliga blir tjänsterna. Det finns också en skillnad mellan yngre och äldre vad gäller utmaningar. Familjerna behövde stöd i att få tillgång till offentliga tjänster. Familjestödsenheten i "Råd & Stöd" som en del av kommunens hälsovårdsavdelning, erbjuder familjer hjälp med sådana frågor, men det är ändå inte enkelt när man inte vet hur man kan få hjälp.

Den konsulterande specialpedagogen nämnde barns ansvarsområden och utmaningen att veta sin plats och hur miljökomponenterna interagerar med varandra. Hon uttryckte att det oftast är ett stort ansvar för barnen att förstå sammanhanget. De flesta kvinnor specifikt har varit hemmafruar och det är en psykisk utmaning att förstå förväntningar på värdsamhället som man aldrig förut upplevt, exempelvis att man måste arbeta. Trots hög utbildning kanske många kvinnor valt att gifta sig, få barn och leva som hemmafruar. Flyktingfamiljernas huvudbehov var vänner som ger stöd för att de är vänner, och inte för att de vill göra en god gärning. "De behöver riktiga vänner, inte volontärvänner", sa hon. De behöver vänner som kan acceptera familjernas förbättringar och personliga utveckling. Flyktingfamiljerna behöver finna sina roller och en plattform där de kan tala utan att bli dömda. Fastän de inte arbetade så nära migranter som kommunal organisation så bemötte de familjernas behov genom att visa tålmod och en god attityd

mot deras behov. Med hjälp av samhällsorientering på modersmålet kan asylsökande lära sig om sina rättigheter i Sverige. Vidare uttryckte hon bristen på information för flyktingar om "små" regler, t.ex. om vad som kan hända om man inte har hjälm på sig när man cyklar. Genom att använda sig av offentliga tjänster kan utmaningar uppstå beroende på åtgärdsförloppet. "Uppsala Träffpunkten" som anordnas av Röda korset hjälper till med dessa frågor, men om man inte vet att de finns blir det svårt. Webbssidor kan vara komplicerade; hon föreslog att det borde finnas telefontjänster med tydliga instruktioner för nyanlända för att de ska kunna guidas till dit de ska.

Gymnasieläraren som arbetar med flyktingungdomar nämnde osäkerheten om huruvida de kommer att få sitt uppehållstillstånd eller inte är en utmaning för flyktingar, tillsammans med att komma till ett nytt land med nya regler, normer och attityder. Förutom att de lämnat sitt hemland är språket en annan utmaning. Kvinnorna står inför ytterligare utmaningar när de möter nya förväntningar om beteende och livsstil. Enligt honom är flyktingfamiljernas huvudbehov värme och vänlighet. Dessutom, att veta vilken typ av hjälp det finns att få och få stöd när man söker hjälp. När en ny elev började i skolan möttes denne av ett varmt och vänligt mottagande. Lärarna stod också till förfogande att guida eleverna i rätt riktning för att få hjälp. Eleverna lärde sig om sina rättigheter via skolan och Migrationsverket. Det fanns en ojämnhet i hur mycket information studenterna hade om samhällsstrukturen och sina rättigheter, och således har han inte upplevt brist på kunskap på ett speciellt område. Språket är den största utmaningen när det gäller att få tillgång till offentliga tjänster, kommenterade han.

c. Identifiering av flyktingarnas utbildningsbehov

Vad gäller flyktingarnas utbildningsbehov konstaterade läraren att information om skolsystemet i Sverige skulle vara gynnande. Dessutom skulle det även vara bra att få information om barnomsorg/förskola och deras ansvarsområden, tillsammans med de ömsesidiga förväntningar som familjer och förskolor har på varandra. En annan viktig nyckel var information om sjukvårdssystemet, som när det är lämpligt att kontakta vårdcentralen och när man ska gå till sjukhuset samt information om barnavårdscentralen. Ett annat ämne som föreslogs var hur och var man kunde träffa nya människor. Slutligen är temat familjeroller i Sverige, så som identiteter, jämlikhet och rättigheter, och vad man ska göra om ett problem uppstår, viktigt att tala om. Avslutningsvis:

- Skolsystemet i Sverige (ansvar och förväntningar på/från barnomsorg/förskola gentemot familjer och vice versa)
- Hälso- och sjukvårdssystem, när man ska kontakta vårdcentral och sjukhus
- Var man kan träffa nya människor

Pedagogen kommenterade att en obligatorisk utbildning för föräldrar var viktig, där de inte bara lär sig att barnaga inte är okej, utan istället lär sig hur de behandlar sina barn. Många kanske redan vet att barnaga inte är okej, men nu vet vilka andra sätt det finns att behandla sina barn på. Det kan vara lätt att glömma att individer från tredje världen kan vara högtbildade och analfabeter. Analfabeter vill också kunna arbeta men det är svårt att tillgodogöra sig språket när man är analfabet. Det måste finnas möjligheter även för analfabeter för att de ska kunna börja arbeta. Det måste finnas en balans där alla får möjligheten att finna sin egen väg. Information som kan vara användbara för flyktingarnas vardag kan vara

- Samhällsorientering,
- Att lära sig om det svenska samhällets struktur
- Föräldraprogrammet Triple P (Positive Parental Program)
- Barns rättigheter

Den verksamhetsansvariga för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar menade att det är viktiga teman att öva sig i svenska och få grundläggande kunskap till mer avancerad kunskap om hur samhället fungerar. Exempelvis att betala för förskola och hur man hyr en lägenhet. Kostnader som kan komma som en chock när man äntligen har fått jobb och tjänar pengar. Vidare föreslog hon information på följande områden:

- Läkande på vägen. Vad kan hända i en familj där rollerna förväxlas? Med referens till boken *Barn i våra hjärtan* av Sonia Sherefay där föräldrarollen i Sverige diskuteras och lärs ut.
- Att komma in i föräldrarollen, säkerhetstänk, reflexer på kvällen, inte mycket godis, föräldraroll trots stress.
- Hantera stressnivåer.

Den konsulterande specialpedagogen konstaterade att flyktingfamiljerna behöver välorganiserade program, så som svenska från dag 1, en gratis svensk kurs för asylsökande, som drivs av yrkesverksamma och inte volontärer. Hon förklarade att skälet till detta är risken att volontärerna inte kan engagera sig i ett långsiktigt deltagande på grund av förändringar i livet. Hon föreslog utbildning på följande områden:

- Typisk information i skolmiljö, som veckobrev, information från förskolan hur den fungerar. Kanske fråga förskolan hur de förväntar sig att föräldrarna ska förbereda sina barn. Hur barnen ska kläs, varför det inte är okej att ha med sig godis eller Cola till skolan etc.
- Uttal.
- En kort samhällsorientering om familjer.

Gymnasieläraren som arbetar med flyktingungdomar menade att det är viktigt att ge utbildning i skyldigheter och rättigheter samt sociala frågor för att man ska kunna fungera i ett demokratiskt samhälle. Rättigheter för barn, kvinnor och flickor. Han föreslog utbildning på följande områden:

- Skillnader i kvinnors rättigheter
- Sysselsättning
- Utbildning
- Barns (flickors) rättigheter, barnaga

d. Identifiering av volontärernas utbildningsbehov

Läraren uttryckte att volontärarbete inte bidrar till integration av nyanlända och refererade till en vän som arbetade på en skola där de anordnade språkcafé i skolan en gång i veckan, där diskussionerna handlade om antingen ett bestämt tema eller kunde kommas på fritt. Deras organisation hade volontärer som täckte möten på svenska. Enligt läraren kan språkcaféen med volontärer enkelt förvandlas till ett förhör om volontärerna inte har något gemensamt med deltagarna vilket resulterar i ensidiga frågor. Det är viktigt att para ihop volontärerna med deltagare i relevant ålder och liknande livsstil som volontärerna. Hon menade att "en utmaning är när integreringen förvandlas till ett projekt istället för en ömsesidig interaktion". Båda parterna måste finna nöje och gagnas på något sätt av ett sådant utbyte. "Ett ge-och-ta-förhållande som inte fokuserar på att 'få hjälp'", fortsatte hon.

Pedagogen menade att volontärarbete är bra, men man kan bli trött på grund av brist på stöd. Det kan vara svårt att hitta andra som kan vara volontärer istället för en själv, och om en har som mål att inkludera volontärarbete som en stor del i sitt liv måste denne arbeta väldigt hårt för att uppnå detta. Det fanns två volontärer på organisationen som hade hand om svenska och samhällsorientering. En utmaning som volontärerna mötte i sitt arbete med flyktingarna var språket. Dock är det enklare om deltagarna talar engelska. Om volontärerna inte har tidigare arbetslivserfarenhet på området där de är volontärer bör de utbildas i följande:

- Hur man träffar och behandlar andra
- Ledarskap, om hur man leder en grupp
- Kunskap om de ämnen som kan tas upp i gruppen. Att forma ämnesinnehållet med hjälp av vanliga anställda som träffar deltagarna dagligen och känner till deras behov och önskemål.

Den verksamhetsansvariga för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar uttryckte att volontärarbete hjälper mycket för integration av familjer. Man skapar relationer på helt andra sätt än med yrkesverksamma. Volontärarbete bör göras säkert för deltagarnas skull och inte volontärernas. Ibland kan det vara viktigt som volontär att fundera över

“För vem gör jag detta?”. Deras organisation hade två volontärer i mamma och barnsvenskagruppen. Pensionerade lärare som tidigare arbetat för kyrkoförsamlingar drev sådana tjänster. De volontärarbetade med att leda svenskagrupper. Totalt hade 11 volontärer gruppaktiviteter per vecka. En utmaning för volontärerna var osäkerheten om hur många deltagare som skulle dyka upp varje gång. Detta var ett vanligt problem eftersom många av deltagarna hade små barn där oförberedda problem kunde uppstå. Hon listade följande utbildningsämnen för volontärer:

- Att lära sig om asylprocessen.
- Trauma.
- Att vara analfabet.

Den konsulterande specialpedagogen uttryckte att frivilligarbete är bra så länge det görs på rätt grunder. De utmaningar som volontärerna kan möta i sitt arbete är att de kan bli representanter för det nya samhället och kan behöva stöd för att kunna reflektera över rollerna. Hon listade följande utbildningsämnen för volontärer:

- Det nära samhället.
- Värderingar och normer/kritik. Reflektera över varför de vill vara volontärer.
- Utbildning i uttal.

Gymnasieläraren som arbetar med flyktingungdomar ansåg att volontärarbete är bra och kan engagera familjerna i aktiviteter så som sport. Hon menade dock att det inte skulle ersätta de yrkesverksammas kunskaper. Volontärerna kan också möta utmaningar i att hitta en balans mellan yrkesverksam och volontär, och även möjlig skepsis från omgivningen. Han listade följande utbildningsämnen:

- Vikten och betydelsen av språk/modersmål.
- Gränsen mellan yrkesverksam och volontär.
- Utbildning i olika hemländer.

e. Identifiering av bästa praxis

Läraren kommenterade att det mest lyckade integrationsinitiativet i Sverige, Uppsala, har varit “Låna en Uppsalabo” av Stadsbiblioteket. Möjligheten gavs till Uppsalabor och nyanlända för att de skulle lära känna varandra. En positiv kommentar om initiativet är att män och kvinnor inte nödvändigtvis parades ihop med varandra eftersom det är en viktig fråga för vissa personer. Ett annat initiativ har varit “Svenska från dag 1”, gratis språkkurser och samhällsorientering för nyanlända, som tillhandahålls av vuxenutbildningsförbunden i Sverige.

Den verksamhetsansvariga för kursaktiviteter och dagcenter för flyktingar nämnde att Länsstyrelsen har fått koordineringsansvar för insatser för asylsökande. Hon sa också att integrationen börjar redan den första dagen i Sverige och inte vid ett senare tillfälle.

Den konsulterande specialpedagogen nämnde att integrationsaspekten blir en del av det lokala avtalet mellan kommunen och förbund med hjälp av SIU (Samarbetsorganisationen för invandrarföreningar i Uppsala).

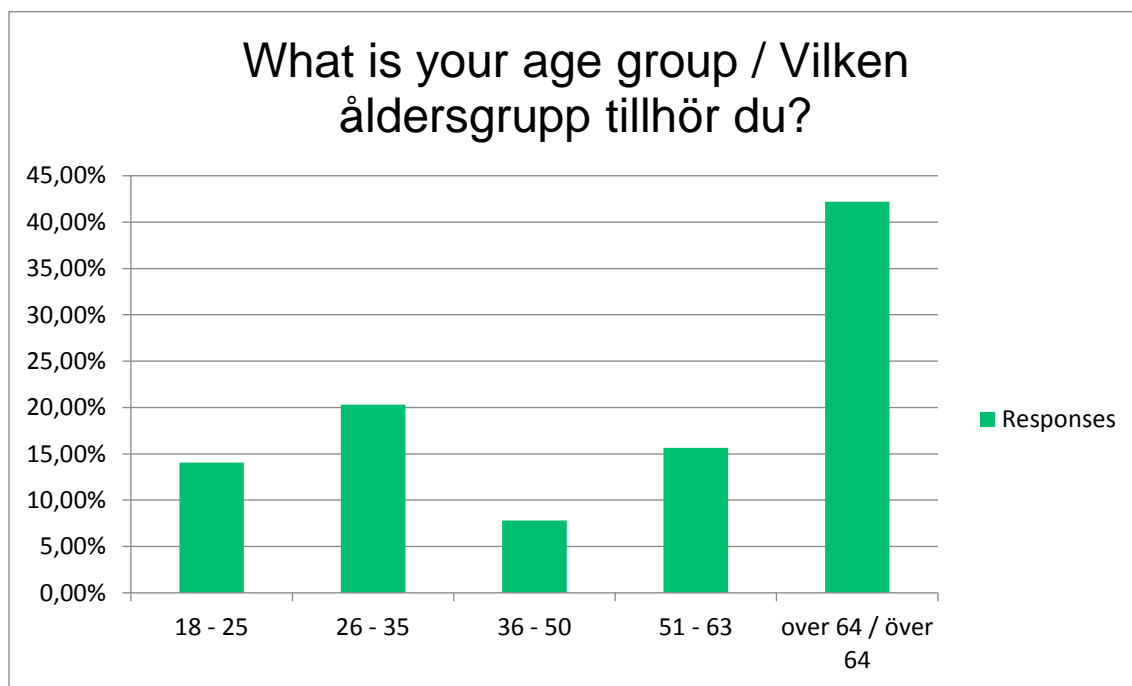
Gymnasieläraren som arbetar med flyktingungdomar nämnde integrationsprojektet "Together Strong" som syftade till att inkludera flyktingungdomar i idrott. Detta ger ungdomarna möjligheten att träffas på jämlik grund, förklarade han.

6. Kartläggning av volontärers erfarenheter (Analys av enkät med volontärer)

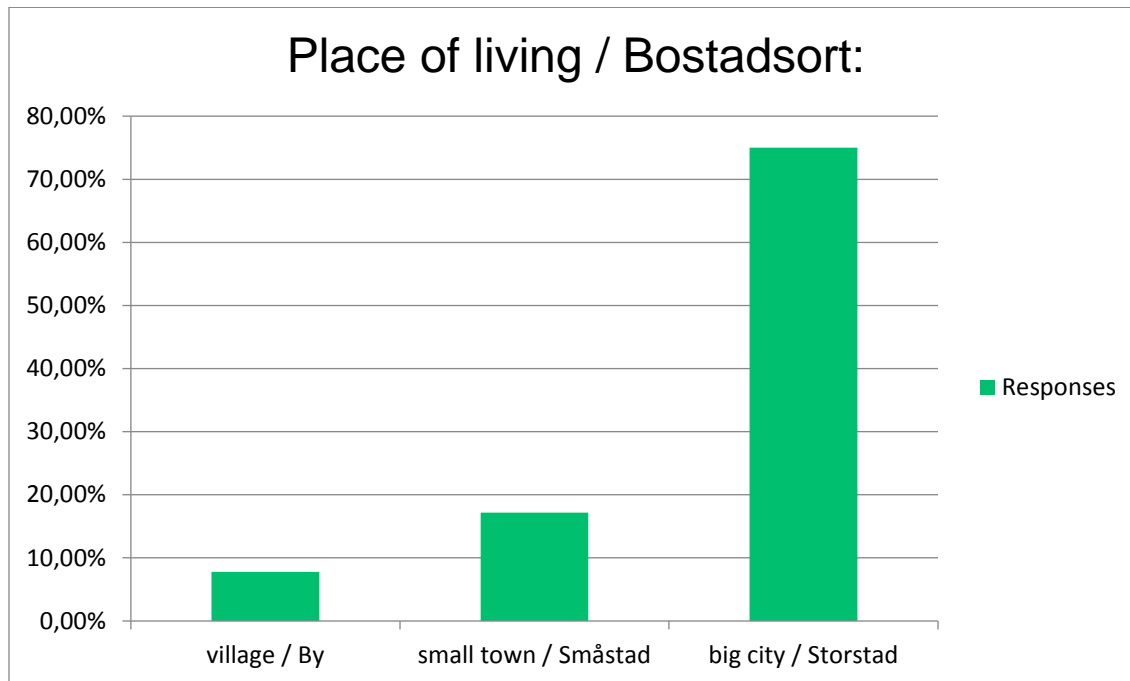
För att kunna kartlägga volontärernas erfarenheter i arbetet med asylsökande, flyktingar och migranter, och identifiera specifika utmaningar de mött medan de stöttat eller arbetat med flyktingar, skickades en enkät ut till olika organisationer som hanterar volontäraktiviteter. Enkäten täckte aspekter för identifiering av flyktingarnas utbildningsbehov ur volontärernas synvinkel, samt utmaningar de stått inför som volontärer. Enkäten täckte även identifiering av utbildningsbehov som volontärerna upptäckt för att kunna förbättra/erbjuda bättre volontärarbete när de arbetar med målgruppen. En kort analys av de existerande initiativen för att utbilda volontärer kommer att avsluta den här sektionen.

Under perioden december 2017 – februari 2018 besvarade totalt 64 volontärer enkäten som riktade in sig på volontärarbetet med målgruppen.

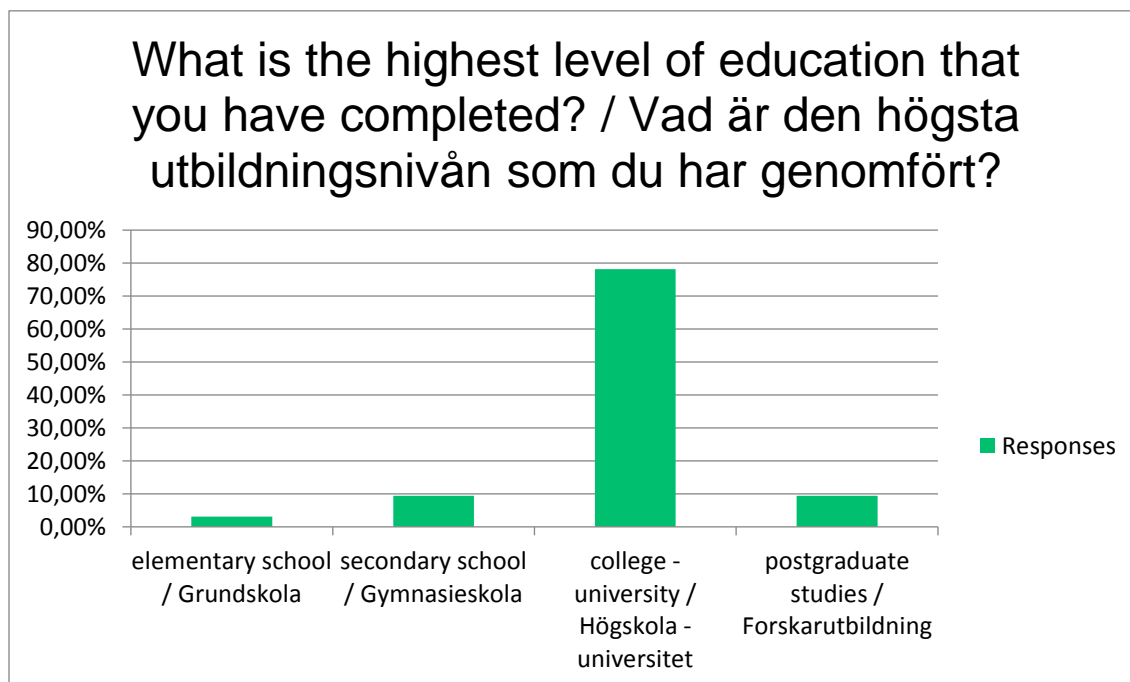
a. Deltagarnas egenskaper

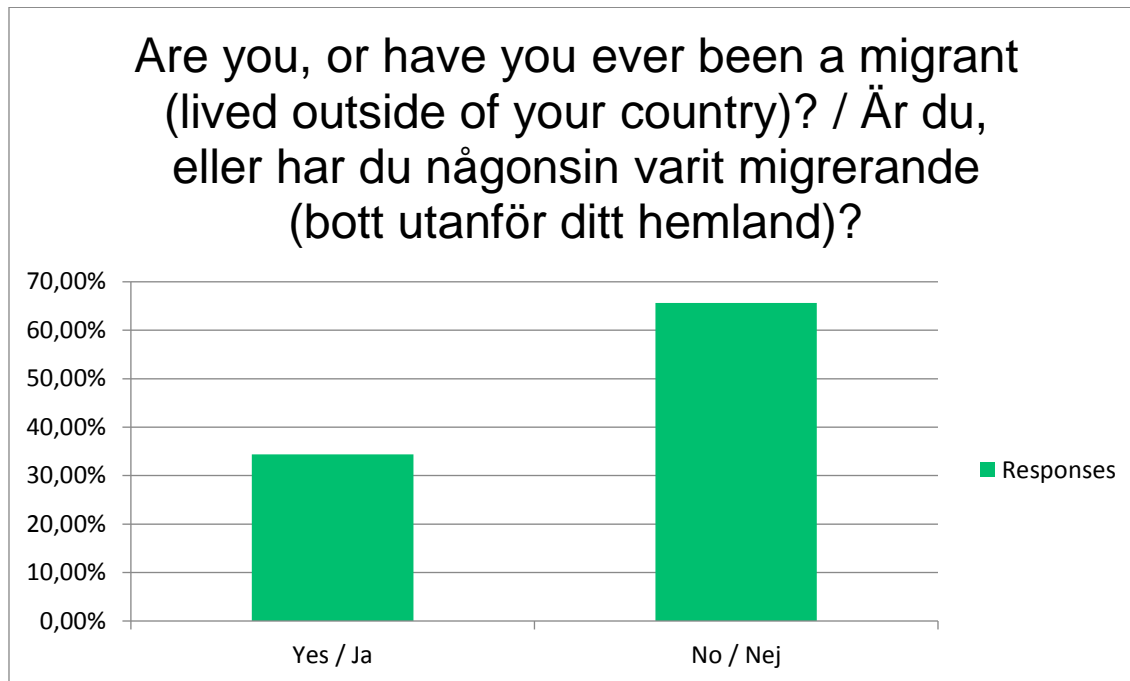
Totalt deltog 54 kvinnor (ca. 84 %) och 10 män (ca. 15 %), där upp till 42 % var över 64 år, och utgjorde då majoriteten av de tillfrågade. Den näst största gruppen var mellan åldrarna 26 och 35, vilket utgjorde ca. 20 % av de tillfrågade. Majoriteten av de tillfrågade identifierade sig som svenskar. Andra nationaliteter som rysk/svensk, tysk, dansk, perser, kenyan, afghan och somalier representerades huvudsakligen av ensamma individer. De som inte var från Sverige hade bott i landet mellan 3,5 och 47 år.

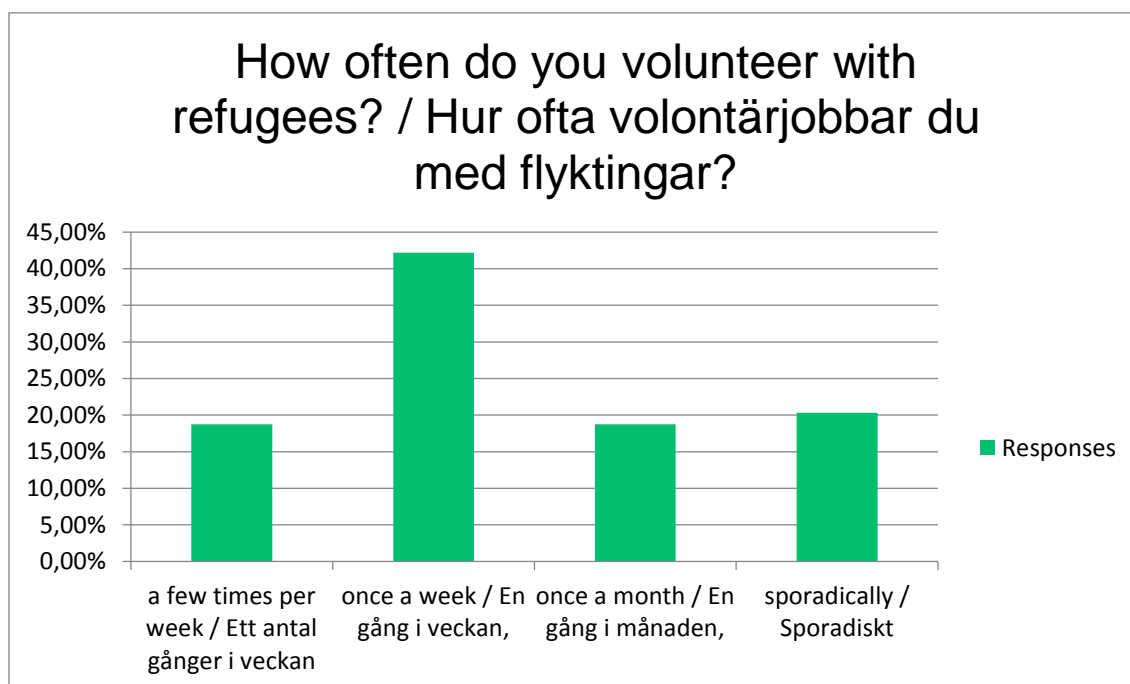
Som synes i tabellen ovan, bodde 75 % av de tillfrågade i storstaden, medan ca. 17 % bodde i en småstad och ca. 8 % i en by.

Rörande utbildningsnivå så visar ovanstående tabell att ca. 78 % hade högskole-/universitetsutbildning, ca. 9 % hade slutfört gymnasiet och forskarutbildning, och endast 3 % hade slutfört grundskolan. Exempel på deltagarnas yrken var psykologer, bibliotekarier, entreprenörer, studenter och ett antal pensionärer.

Ca. 4 % svarade ja på frågan om de varit flykting/internflykting eller kom från en flykting-/internflyktingfamilj. Vidare hade ca. 34 % bott utanför sitt hemland och ca. 65 % hade inte det.

Tabellen ovan visar att 42 % av deltagarna arbetade med flyktingar en gång i veckan, medan antalet deltagare som volontärarbetade en gång i månaden, några gånger i veckan och sporadiskt var lika stort, där varje kategori utgjordes av ca. 19–20 % av de tillfrågade.

Svarsval	Svar
----------	------

Ge utbildning - klasser	34,38%	22
Tillhandahålla hälso- och sjukvårdstjänster	4,69%	3
Hjälpa till att hitta arbete	4,69%	3
Hjälpa till att hitta bostad	7,81%	5
Anordna eller delta i fritidsaktiviteter med flyktingar	29,69%	19
Samla in varor (mat, kläder, leksaker etc.) till flyktingar	10,94%	7
Erbjuda tolk/översättning	14,06%	9
Hålla flyktingar sällskap på myndigheter och andra tjänster	18,75%	12
Erbjuda transport	4,69%	3
Annat (vänligen specificera)	48,44%	31

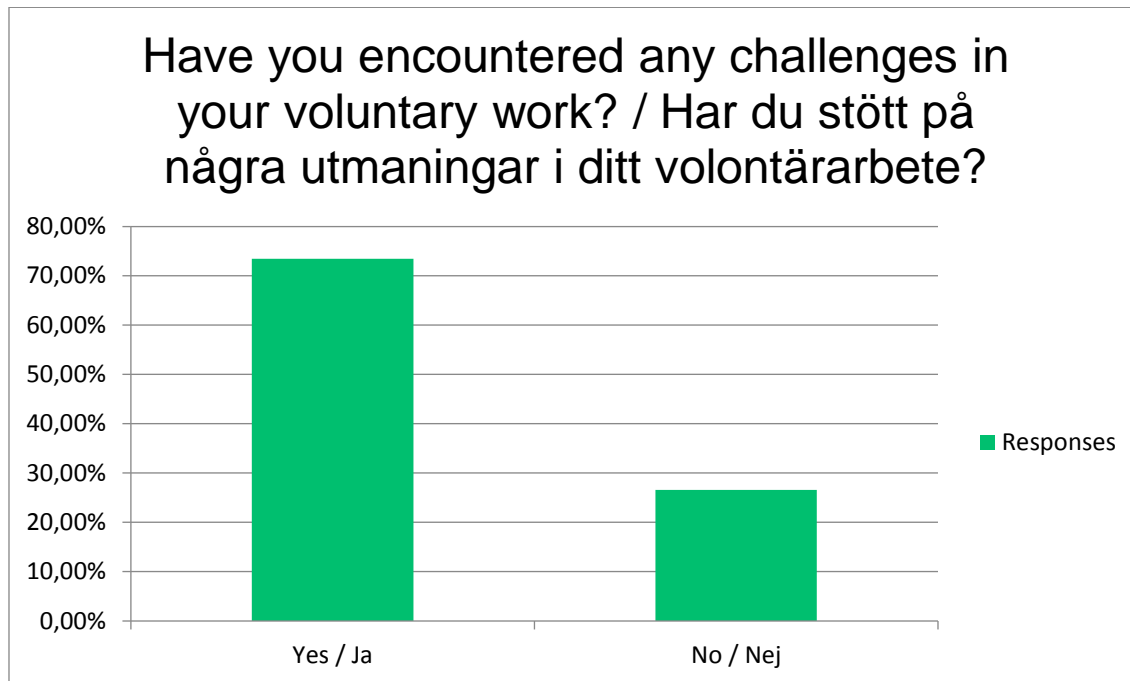
Flervalsfrågan "Vilken typ av volontärarbete utför du?" gav ovanstående svar. Medan runt 34 % gav utbildning i form av klasser så anordnade eller deltog ca. 29 % i fritidsaktiviteter med flyktingar, vilket utgjorde den tredje största kategorigruppen. Den största kategorigruppen erbjöd andra former av volontärarbete, och utgjorde ca. 48 % av de tillfrågade. Andra former av volontärarbete bestod av deltagande i språkcafé, Stadsbibliotekets integrationsprogram "Låna en Uppsalabo", där volontärerna tillbringar en dag med en ny invånare i Uppsala och övar svenska språket, erbjuder gruppövningar för nyanlända kvinnor, ger juridiska råd och hjälper individerna att komma i kontakt med släktingar i andra länder.

b. Identifiering av flyktingarnas utbildningsbehov ur volontärernas synvinkel

Beträffande de största utmaningarna som flyktingfamiljer stöter på i Sverige ombads volontärerna att specificera upp till tre ämnen. De huvudteman som identifierades i svaren blev följande:

- Att socialisera med svenskar
- Att hitta bostad och arbete
- Att lära sig svenska
- Långa asylprocesser som påverkar hälsan
- Kulturella skillnader

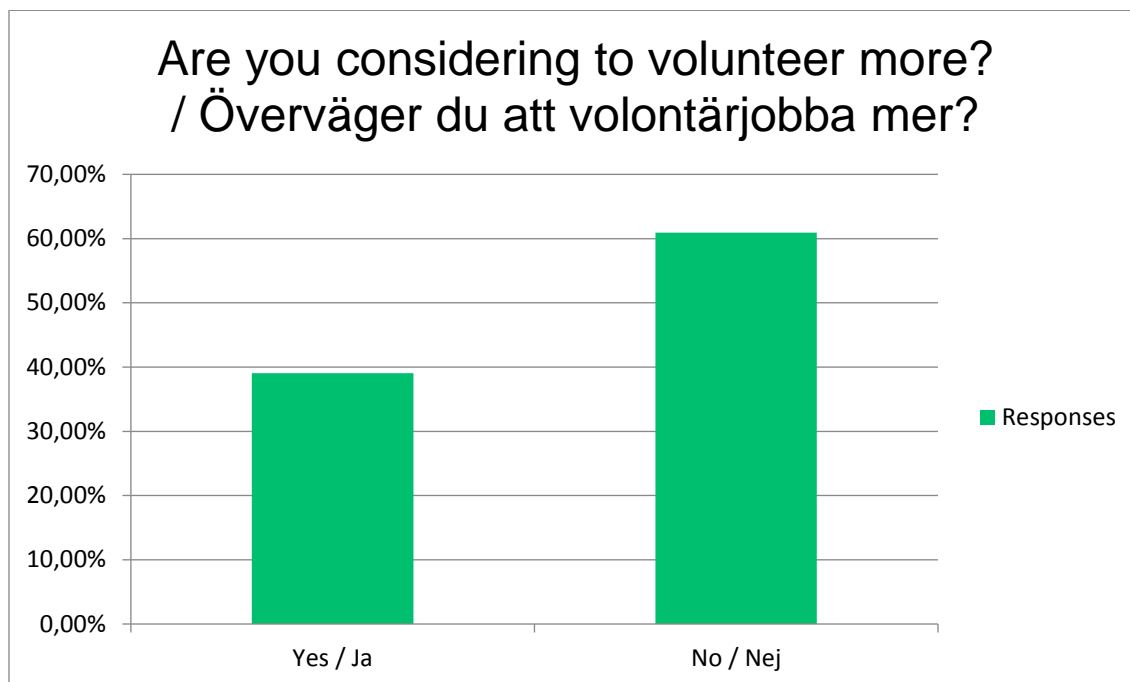
c. Utmaningar som volontärerna stött på

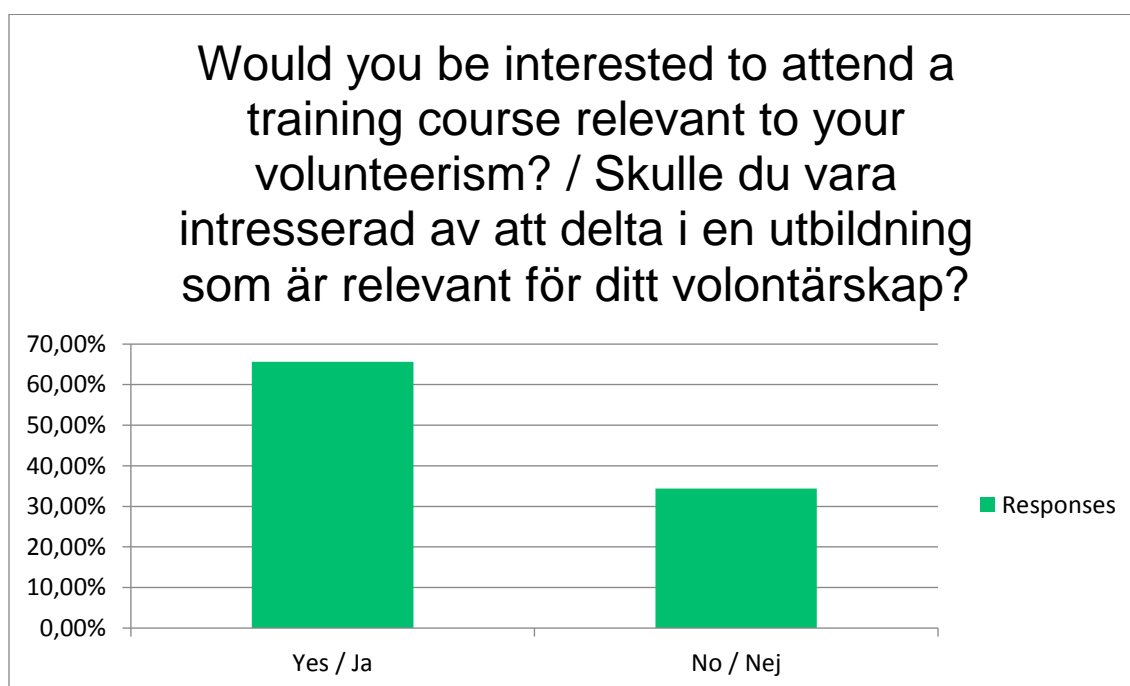
Ungefär 73 % av volontärerna hade stött på utmaningar i sitt volontärarbete. När de ombads beskriva utmaningarna blev de huvudteman som identifierades i svaren:

- Skillnader i utbildning och språkkunskaper bland flyktingarna
- Brist på kunskap i hur man undervisar
- Psykisk ohälsa på grund av väntan på asylansökan
- Svårigheter att hantera myndigheter
- Att de inte kunna hjälpa till så mycket som de hade velat

d. Identifiering av volontärernas utbildningsbehov

Emedan majoriteten av deltagarna inte övervägde att volontärarbeta mer så hade 70 % av de tillfrågade inte extra tid/eller andra förpliktelser, och 20 % nämnde andra skäl så som psykisk press på grund av att de redan var involverade i volontäraktiviteter och på grund av studier. En deltagare kommenterade "I slutändan kan man inte bli involverad. Det påverkar en själv, ens egna familj. De som man engagerar sig i blir ens vänner och det blir svårt att dra rimliga gränser. Man blir utpumpad, även om man återhämtar sig, och jag känner att jag tappat tron på mitt lands potential och vill hjälpa människor i nöd."

Dock visade ca. 65 % intresse för att delta i en utbildning som är relevant för deras

volontärarbete. När de ombads att ge upp till fem ämnen där de skulle vilja få utbildning, blev huvudtemana i svaren:

Psykologiskt:

- Trauma
- Sådant som kan vara bra när man hanterar människor med PTSD
- Stöd för att kunna hantera att hjälpa sårbara flyktingar
- Hantera kriser
- Psykologisk första hjälpen
- Hur man inte blir påverkad när man hör berättelser på personlig nivå
- Hur man kan tänka/göra för att inte bli utmattad när man hanterar människor i svåra situationer
- Gruppstöd för volontärer
- Hur man hanterar flyktingarnas problem som volontär

Familje- och kvinnoorienterat:

- Föräldraskap
- Hur man kan nå mödrar med barn
- Hur lever kvinnorna i sina hemländer, vad är kutym där
- Hur man får äldre kvinnor att träffa flyktingar och svenskar

Juridik- och samhällsorienterat:

- Vardagliga juridiska råd
- Sveriges rutiner för mottagande av immigranter
- Information om processen för avslag till utvisning
- Hur flyktingmottagandet fungerar i olika kommuner (vem leder vad)
- Information om den svenska arbetsförmedlingen
- Hjälpa flyktingar att kontakta myndigheter
- Utbildning i svensk lag – på området flyktingmottagande
- Hjälpa flyktingar att hitta arbete
- Hjälpa flyktingar att hitta bostad
- Hur man kan hjälpa flyktingarna att integreras i samhället
- Hur vi kan se saker ur olika perspektiv. Tankar och förväntningar hos nyanlända om Sverige och få kunskap om vad andra tycker om Sverige
- Vad behövs för att komma in i det svenska samhället utan att riskera att bli papperslös, hamna i kriminella kretsar eller inte kunna komma in i samhället trots dokument, etc.?
- Anordna aktiviteter
- Hur man kan bygga ett beständigt socialt nätverk

Pedagogik/undervisning/kultur:

- Undervisning (pedagogik)
- Skillnader mellan svenska och andra språkgrupper. Vilka är de specifika utmaningarna?
- Hur man kan lära ut svenska som andra språk, speciellt till analfabeter
- Förslag på lättlästa böcker och annan lätt litteratur
- Information om kulturer och religioner

- Kulturskillnader
- Geografi och samhällskunskap i hemländer
- Utbildning i jämlikhet för nyanlända

Individorienterat:

- Hur man vill bli behandlad, vad man kan vilja veta som nyanländ
- Hur man hjälper dem att hålla sig sysselsatta medan de väntar på sitt asylbeslut
- Etik

e. Analys av nuvarande initiativ för att utbilda volontärer

Ungefär 70 % av de tillfrågade hade inte deltagit i några volontärutbildningssessioner. Däremot hade ca. 30 % deltagit i utbildningssessioner genom organisationer som Röda

korset, Svenska kyrkan och Stadsmissionen. Ett antal av de tillfrågade hade också deltagit i utbildningar/kurser från studieförbund som Medborgarskolan och Vuxenskolan. I allmänhet fann de utbildningarna användbara, eftersom de fått en informativ bild av flyktingarnas behov, information om den nuvarande situationen i utsatta länder, lagstiftning och rutiner för sökande efter försvunna familjemedlemmar.

7. Rekommendationer på nationell nivå

Avslutningsvis visar resultaten från FGD-diskussionerna, intervjuerna och enkäterna att utbildning behövs på flera områden som inriktar sig på flyktingar och asylsökande familjer och volontärer som arbetar med flyktingar och asylsökande. De förslag som deltagarna i fokusgruppen gjort fokuserade på datorfärdigheter, hantverk och sömnad. Förslag gjordes också i utbildningar i hälso- och sjukvård som letts av barnmorskor, barnläkare och sjuksköterskor. Vidare föreslogs ämnet våld mot kvinnor.

Intervjuerna med representanterna för organisationer som arbetar med flyktingar och asylsökande resulterade i förslag på ämnen för utbildning av flyktingar och asylsökande på följande områden: I första hand bör utbildning som riktar in sig på familjer genomföras för flykting- och asylsökandefamiljer för att kunna skapa och förbättra familjemedlemmarnas roller, inte minst barnens. Även barnens rättigheter ska täckas. Vidare förslag är utbildning i samhällsstrukturen och demokrati. Samt förslag för utbildning i det svenska skolsystemet med fokus på förskola och grundskola, där de ömsesidiga förväntningarna och ansvaret mellan familjer och förskola förklaras, tillsammans med rutiner så som veckobrev från skolor, att klä barnen efter väder etc. Ett annat användbart ämne är socialisering, var man kan träffa nya människor. När det gäller familjer föreslås utbildning i vad som kan hända i familjen när familjerollerna förväxlas, med referens till boken *Barnen i våra hjärtan* av Sonia Sherefay, där föräldrarollen i

Sverige diskuteras och lärs ut. Ytterligare föräldraroller bör inkluderas, t.ex. information om varför för mycket godis inte är bra för barn, speciellt i skolan, och vikten av att barnen använder reflexer under årets mörka tid. Det är även viktigt med utbildning i stresshantering på grund av osäkerheten huruvida familjerna kommer att få sina uppehållstillstånd. Familjerna ska ha tillgång till stöd för att kunna förstå asylprocessen och sin status.

Beträffande de största utmaningarna som flyktingfamiljerna möter i Sverige, ombads volontärerna att specificera upp till tre ämnen. De viktigaste temana i svaren är följande:

- Socialisering med svenskar
- Hitta bostad och arbete
- Lära sig svenska
- Lång asylprocess som påverkar hälsan
- Kulturella skillnader

Ämnena för utbildning för volontärerna som fanns i enkäten fastställde identifiering av fem stora områden där utbildning behövs: psykologiskt, familj/kvinnor, juridiskt/socialt och pedagogik/undervisning/kultur och på individuell nivå. Förslagen gjordes för utbildningar som möjliggjorde för volontärerna att lära sig hantera möten externt och internt; få kunskap om föräldraskap och kvinnors situation i hemlandet, information om flyktingmottagande i Sverige, hjälpa till att hitta arbete och bostad, språkundervisning och få kunskap om kulturella skillnader, samt skillnader mellan religioner. Ämnen som etik, vad man kan vilja veta som ny i Sverige och hur man kan hjälpa någon att hålla sig sysselsatt medan man väntar på asylbeslut föreslogs också.

8. Referenser

EUROPEAN COMMISSION, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Action Plan on the integration of third country nationals*. COM (2016) 377 final.

Migration Policy Institute. (2003). *Migration Information Source*. [online] Finns på: <https://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state> [Hämtad 28 jan. 2018].

IM Swedish Development Partner (2017). *Integration in Sweden*. [online] Lund. Finns på: https://manniskohjalp.se/sites/default/files/integration_in_sweden.pdf [Hämtad 28 jan. 2018].

Andersson, R. (2007), "Ethnic Residential Segregation and Integration Processes in Sweden", i Schönwälder, K. (Ed.), *Residential Segregation and the Integration of Immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden*, Social Science Research Center Berlin (WZB), pp. 61–90.

Andersson, R. (2003), 'Settlement dispersal of immigrants and refugees in Europe: Policy and outcomes', Riim Working paper No. 03-08

Bevelander, P. (1999), "The employment integration of immigrants in Sweden", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 25 No. 3, pp. 445–468

Ekberg, J. och Gustafsson, B. (1995), *Invandrare På Arbetsmarknaden*, SNS Förlag,

OECD. (2017), "Foreign-born unemployment", OECD Data, finns på: <http://data.oecd.org/migration/foreign-born-unemployment.htm> (Hämtad 28 jan. 2018).

Regeringskansliet. (2018). *Proposal to temporarily restrict the possibility of being granted a residence permit in Sweden*. [online] Available at: <http://www.government.se/press-releases/2016/04/proposal-to-temporarily-restrict-the-possibility-of-being-granted-a-residence-permit-in-sweden/> [Hämtad 28 jan. 2018].

Migrationsinfo.se. (2018). *Anhöriginvandring*. [online] Finns på: <https://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/anhoriginvandring/> [Hämtad 28 jan. 2018].

Folkbildningsrådet. (2018). *Folkbildning med asylsökande - Folkbildningsrådet*. [online] Finns på: <http://www.folkbildningsradet.se/Folkbildning/Folkbildningspolitik/nyanlandas-etablering/> [Hämtad 28 jan. 2018].

Flyktingmottagningen. (2018). *Etableringsplan - Flyktingmottagningen*. [online] Finns på: <http://flyktingmottagningen.se/etableringsplan/> [Hämtad 28 jan. 2018].

Informationsverige.se. (2018). *Integration i Sverige*. [online] Finns på: <https://www.informationsverige.se/Svenska/Samhalle/Samhallsorientering/Sidor/Den-svenska-integrationspolitiken.aspx> [Hämtad 28 jan. 2018].

- Ec.europa.eu. (2018). *Erasmus+ Project Results*. [online] Finns på: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplu-project-details-page/?nodeRef=workspace://SpacesStore/ae1c9b32-e169-421c-9eb6-6e1ce7ed565b> [Hämtad 28 jan. 2018].
- KISA Projektet. (2018). *Om projektet - KISA Projektet*. [online] Finns på: <http://kisaprojektet.se/om-projektet/> [Hämtad 28 jan. 2018].
- The Swedish Integration Board (2003). *Report Integration 2003*. [online] Norrköping: Elanders Berlings, Malmö 2004., p.11. Finns på: <http://integrationsrapporter.mkcentrum.se/wp-admin/wp-content/uploads/helarapportintegration.pdf> [Hämtad 25 jan. 2018]
- SCB (2016). *The Swedish Occupational Register with statistics 2014*. [online] Finns på: https://www.scb.se/Statistik/AM/AM0208/2014A01/AM0208_2014A01_SM_AM33SM1601.pdf [Hämtad 25 jan. 2018].
- Migrationsverket.se. (2018). *Boende*. [online] Finns på: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Boende.html> [Hämtad 25 jan. 2018].
- Temaasyl.se. (n.d.). *Tema asyl & integration- Frivilligorganisationer i Sverige*. [online] Finns på: <http://www.temaasyl.se/Templates/Page.aspx?id=697> [Hämtad 27 jan. 2018]
- SCB. (2018). *Invandring och utvandring i Sverige över tid*. [online] Finns på: <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/in-och-utvandring> [Hämtad 16 jan. 2018].
- SCB. (2017). *Människorna i Sverige*. [online] Finns på: <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige> [Hämtad 16 jan. 2018].
- Hammarstedt, M. (2001). Immigrant self-employment in Sweden - its variation and some possible determinants. *Entrepreneurship & Regional Development*, 13(2), pp.147-161.
- Södersten, B. (2004). *Globalization and the welfare state*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- BBC (2016). Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts. [online] Finns på: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911> [Hämtad 18 jan. 2018].
- Migrationsverket.se. (2017). *Asylsökande*. [online] Finns på: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asylsokande---de-storsta-landerna.html> [Hämtad 15 jan. 2018].
- Migrationsverket.se. (2016). *Hälso- och sjukvård för asylsökande*. [online] Finns på: <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Halso--och-sjukvard.html> [Hämtad 15 jan. 2018].
- 1177.se. (2017). *Vård om du är asylsökande eller saknar tillstånd för att vistas i Sverige*. [online] Finns på: <https://www.1177.se/Uppsala-lan/Other-languages/New-in-Sweden--healthcare/Svenska/Regler-och-rattigheter/Vard-i-Sverige-om-du-ar-asylsokande-gomd-eller-tillstandslos/#section-1> [Hämtad 15 jan. 2018].

Migrationsverket.se. (2018). Skola. [online] Finns på:
<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-asylsokande/Skola.html> [Hämtad 21 Maj 2018].

Carlsson, M. and Rooth, D. (2007). Etnisk diskriminering på svensk arbetsmarknad – resultat från ett fältexperiment. *Ekonomisk debatt*, 35(3), pp.55-58.

Migrationsverket.se. (2018). Arbeta under tiden som asylsökande. [online] Finns på:
<https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Arbeta.html> [Hämtad 21 Maj 2018].

Temaasyl.se. (n.d.). *Tema asyl & integration- Frivilligorganisationer i Sverige*. [online] Finns på: <http://www.temaasyl.se/Templates/Page.aspx?id=697> [Hämtad 28 jan. 2018]

Migrationsverket.se. (2017). *Begränsade möjligheter att få uppehållstillstånd i Sverige*. [online] Finns på: <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Begransad-ratt-till-uppehallstillstand-i-Sverige.html> [Hämtad 29 jan. 2018].

IGMA 3 Newsletter. (2016). [ebook] Finns på: http://www.igma3.eu/wp-content/uploads/2016/04/Newsletter1_SV.pdf [Hämtad 29 jan. 2018].

KISA-projektets ansökan. (2015).

esf.se. (n.d.). [online] Finns på:
<https://www.esf.se/en/Resultat/Projektbanken/Behallare-for-projekt/Mellersta-Norrland/KVISFI---kvinnor-i-samverkan-for-integration/> [Hämtad 29 jan. 2018].

Migrationsverket.se. (2017). *Nytt projekt i Strömsunds kommun ska ge ensamkommande bättre introduktion i Sverige*. [online] Finns på:
<https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/EU-fonder/Beviljade-projekt/Flikar/Asyl/Best-Practice-Stromsund.html> [Hämtad 29 jan. 2018].

Rvn.se. (2018). *Örnsköldsviks folkhögskola*. [online] Finns på:
<https://www.rvn.se/sv/Folkhogskolor/Ornskoldsviks-folkhogskola/> [Hämtad 26 jan. 2018].

Stromsund.se. (2018). *Framtids- och utvecklingsförvaltning - Strömsunds kommun*. [online] Finns på: <http://www.stromsund.se/665.html> [Hämtad 26 jan. 2018].

Begripligt.nu. (2015). [online] Finns på: <http://www.begripligt.nu/projekt.shtml#> [Hämtad 29 jan. 2018].

SO FIE

Support for empowerment and integration of refugee families

Contacts

Verein Multikulturell

www.migration.cc

Barbara Bitschnau: b.bitschnau@migration.cc

CESIE

www.cesie.org

Giovanni Barbieri: giovanni.barbieri@cesie.org

CARDET

www.cardet.org

Irini Anastassiou: irini.anastassiou@cardet.org

Mozaik Human Resources Development

www.mozaik.org.tr

Olçay Belli: o.belli@mozaik.org.tr

Stiftelsen Kursverksamheten Vid U-A Universitet

www.folkuniversitetet.se/In-English/

Ali Rashidi: ali.rashidi@folkuniversitetet.se

support-refugees.eu

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project Number: 2017-1-AT01-KA204-035083

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.